right of a person to a fair trial. It gives the legal formulation of the concept of “reasonable procedural time”, through its thorough analysis in national doctrinal works and law enforcement practice shows the fundamental differences in the understanding of this phenomenon by the European Court of Human Rights and Ukrainian judiciary.

The work thoroughly analyzes the latest procedural legislation, clarifies the essential signs of changes in temporal regulations regarding the need to take one or another action during the proceedings. It was found that the regulatory innovations did not improve the situation with the wrongful delay of the trial. It is concluded that broad discretion in determining the reasonableness of the terms of the individual stages and the whole of the proceedings as a whole is possible only as an exception in cases where it is not possible to specify the duration of a particular procedural action. Examples of specific court cases show the shortcomings of the national judiciary in the timeliness of opening court proceedings, drafting the full text and sending the court’s verdicts to the parties involved. It is noted that even in the absence of traditional reasons for delaying the case, such as the incomplete composition of the relevant court, there are unreasonable delays in the appeal and cassation review of the decisions. Thus, contrary to the current Ukrainian procedural law, courts deprive a person of the constitutional right to access to justice by lodging an appeal.

The paper concludes that these abuses are largely due to the impunity of the participants in the trial and, in particular, of the judges in the event of a temporal offense. It is proposed to introduce civil and administrative responsibility in this area at the legislative level.

Key words: unreasonable delay, reasonable time, timely trial.

DOI: 10.36695/2219-5521.3.2019.24

УДК 347.91

А.Г. ГУЛИК

*Андрій Григорович Гулик, кандидат юридичних наук, суддя Львівського окружного адміністративного суду**

ORCID: 0000-0001-5390-1812

ШЛЯХ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРОЦЕДУР ПРИМИРЕННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Постановка проблеми. Тривалий час про примирну спрямованість цивільного судочинства взагалі не прийнято було говорити, вона залишалася, фактично, у тіні його основної задекларованої функції – розгляду й вирішення цивільних справ. Проте останніми десятиліттями значно активізувався інтерес до примирних процедур, і не тільки в нашій країні. Цьому здебільшого сприяло усунення зовнішніх бар’єрів і відкриття кордонів між державами, інтернаціоналізація цивільного обороту, а також спроби через уніфікацію й диференціацію судових процедур досягти необхідного ступеня єдності цивілістичного процесу.

Вивчення закордонного права надало поштовх до початку широкого аналізу процедур вирішення правових спорів. Звернення до іноземного досвіду показало можливу спільність і відмінність традиційних підходів до здійснення правосуддя в цивільних справах. Значна частина відмінностей стосувалася саме сфери застосування альтернативних способів вирішення правових конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі питання досліджуваної проблеми розглядалися в багатьох працях вітчизняних учених, зокрема, С.О. Короса, Ю.В. Білоусова, С.С. Бичкової, О.В. Гетманцевої, К.В. Гусарова, В.В. Комарова, Н.Ю. Сакари, Ю.Д. Притики, Г.П. Тимченка, С.Я. Фурси та інших. Однак тема процедур примирення в цивільному судочинстві ще не набула всебічного висвітлення, особливо в контексті ретроспективи розвитку цивілістичної процесуальної думки та законодавства.

Формулювання мети статті. Мета даної статті полягає в тому, щоб прослідкувати за етапами становлення та розвитку процедур примирення в цивільному судочинстві.

Виклад основного матеріалу. ЦПК України в редакції 2017 р. вперше за багато років передбачив правила врегулювання спору за участю судді, ставши, таким чином, відправним пунктом для сучасного вітчизняного дослідника примирних процедур. Є надія, що запровадження таких процедур скоротить дистанцію між бажаним і реальним станом правосуддя, розширить можливості учасників процесу, стане базисом справжньої європеїзації цивільного процесу.

Справа в тому, що конфлікти супроводжують державу й суспільство на всьому шляху їх безперервного становлення. Їх усунення – передумова подальшого процвітання такої держави. У цьому зв’язку не випадковим виглядає невпинний пошук адекватних механізмів вирішення конфліктів, що виникають. На кожному часовому етапі розвитку держави, права й суспільства сутність таких механізмів зазнавала іноді значних змін. Однак із плином часу стає очевидним той факт, що судова форма захисту права набула характеру універсальної й стала надбанням людства, а також цінністю демократичної і правової держави.

Проте, як і будь-яка інша державна інституція, судова система не може залишатися статичною. Зі зміною очікувань і потреб суспільства повинна змінюватися і сама судова влада, залишаючись надійним інстру-

ментом вирішення правових колізій. Чи встигає національна судова система відповідати численним викликам? Відповідь на це питання, як нам вбачається, не може бути однозначною. Хоча реформи цивільного судочинства, що відбулися вже в цьому столітті, спонукають до серйозних міркувань. Ми спостерігаємо кризи судових систем. Причини такого стану можуть відрізнятись в тій або іншій країні – неефективне процесуальне законодавство, завищена вартість цивільного судочинства, незадовільна робота органів, що виконують судові рішення, ментальні особливості учасників процесу та інші. Усі ці обставини, так чи інакше, але змушують замислюватися над постійним вдосконаленням наявних форм захисту права або формуванням нових, відмінних від судових, механізмів вирішення правових спорів.

Пошук заміни дорогому й формалізованому судовому процесу зумовив появу в закордонному праві цілого напрямку, відомого сьогодні під назвою «альтернативне вирішення спорів». Виникнувши в США у другій половині минулого століття через незадоволення широких мас населення доступністю американського правосуддя, основу його концепції склали переговірні процедури, спрямовані на пошук точок дотику сторін спору, налагодження між ними ефективної співпраці та ліквідації наслідків наявного конфлікту.

Сьогодні теорією і практикою напрацьовано різноманітні види примирних процедур, значна частина яких з успіхом застосовується й у судовому процесі на різних його стадіях. Чи роблять такі процедури цивільне судочинство більш раціональним і оптимальним, чи збагачують судове правозастосування, надаючи сторонам більшого процесуального інструментарію виходу зі спірної ситуації? Звичайно ж, так. І це підтверджено значним закордонним досвідом здійснення правосуддя в цивільних справах.

В Україні поки реалізована тільки одна модель примирних процедур – урегулювання спору за участю судді. Про її ефективність робити висновки, напевно, ще зарано. З огляду на це, цікавим для нас є шлях становлення на вітчизняній ниві правознавства примирних процедур, джерела яких можна знайти в багатій історичній спадщині нашої держави і її правових пам'яток.

Перші відомі процедури, а точніше, звичай вирішення спорів, були за своєю природою здебільшого примирними. Видається, що це був для того часу природний хід речей. Насильницькі форми захисту права, а Руська Правда спеціально виокремлювала самоуправність і самозахист, не могли замінити необхідності відновлювати добросусідські відносини, мир і стабільність громади¹. Навіть із появою суду, що, на думку вчених, стало характерною рисою періоду посилення державної (князівської) влади, ідея примирення між тим, хто вчинив несправедливість (кривдником) і потерпілим від вчиненої несправедливості збереглася й міцно закріпилася в чинних на той час нормах права та судовій практиці².

Звичай мирного врегулювання спору закріплювали ту багаторічну практику, яка мала місце протягом усього існування первісного суспільства, відбивала засади, на яких базувалися відносини його членів. Мирний шлях урегулювання конфліктів видавався найбільш прийнятним і ефективним. Звідси згадки про мирову угоду, що дійшли й до наших днів, або, як її інакше називали в різні епохи, мирового ряду, мирової, мирової угоди, миролюбної угоди, мирового запису, полюбовної казки як прадавнього правового звичаю, широко відомого в нашій державі³. Мирова угода, досягнута за участю особливих посередників – «рядців і послухів», приналежність яких до «добрих людей» не повинна була викликати сумнівів, містила в собі умови врегулювання спору й підписувалася сторонами в їхній присутності⁴.

Взагалі, посередництво було знаковим явищем в історії нашої державності, особливо враховуючи широку сферу його застосування. Так, дослідники права переконливо доводять, що джерела третейського суду – в діяльності посередників, головне завдання яких полягало в мирному й добровільному припиненні ворожнечі й спору, у пошуку таких шляхів їх урегулювання, які вигідні для обох сторін, в підсумку – збереженні у тривалій перспективі нормальних відносин⁵.

Довіра до таких посередників була настільки значною, що в окремих місцях їх примирна діяльність уважалася ледве не єдиною формою врегулювання конфліктів, що виникають. О.І. Носирева в цьому зв'язку наводить як приклад сільську місцевість, де переважав третейський розгляд за сприяння старців і посередників. Ще одним способом розгляду спорів служили так звані сільські сходи, на яких було прийнято судити за неписаними правилами і звичаями⁶.

Як бачимо, ідея примирення сторін була далеко не новою у вітчизняній правовій системі. Більше того, можна навіть говорити, що примирна спрямованість системи розгляду спорів переважала на ранніх етапах розвитку державності. Проте з інстанційним становленням і зміцненням судової влади практика примирення почала відсуватися на другий план, хоча й не так швидко і спонтанно, як може здатися на перший погляд.

Статuti Великого князівства Литовського, що зазнали в XVI ст. трьох редакцій, передбачали діяльність полюбовного суду, до компетенції якого входило примирення сторін. Перебуваючи зі сторонами в одному званні або стані, судді прагнули досягти примирення між сторонами, а за умови його недосягнення ухвалювали остаточне рішення⁷.

Ще попереду було й створення імператрицею Катериною совісних судів, діяльність яких була позбавлена суддівського формалізму і ґрунтувалася виключно на примирній процедурі. Звідси й назва – совісні суди, яка покликана відобразити головну рису порядку розгляду справи – суд за совістю. Наступниками цього суду стали, як відомо, створені в результаті судової реформи середини XIX ст. мирові суди.

Висуваючи перед собою завдання щодо забезпечення права кожного на суд правий, швидкий, рівний і милостивий, перетворення середини XIX ст. торкнулися практично всіх сторін правового життя держави й суспільства, а не тільки процесуальної діяльності. В умовах запровадження реального змагального судочинства судова діяльність була орієнтована на охорону й захист суб'єктивних цивільних прав. Проте це не озна-

чало повного заперечення традицій примирення сторін. Поряд із класичним рухом цивільного судочинства законодавець розглянутого періоду говорив про можливість використання примирних процедур і формування судової практики зі схиляння сторін до миру.

Статут цивільного судочинства 1864 р. регламентував діяльність мирових судів. Одна з його статей прямо передбачала, що мировий суддя пропонує сторонам припинити справу миром, указуючи на дієві, з його погляду, для того способи. Заходи щодо схиляння сторін до примирення мировий суддя зобов'язаний був вживати під час попереднього пояснення сторін, а також провадження у справі, і тільки у випадку недосягнення примирення переходити до ухвалення рішення (ст. 70 СЦС). Крім того, до обов'язку голови засідання мирового З'їзду входило схиляння сторін до миру (ст. 177 СЦС).

В окружному суді були свої особливості проведення примирної процедури. Зокрема, голова суду мав право схиляти сторони до примирення, однак тільки в тих випадках, коли визнає це можливим. У випадку досягнення умов примирення укладається протокол, який підписується сторонами і має силу судового рішення (ст. 337 СЦС)⁸.

Зі зміною державної влади в 1917 р. відбулася зміна характеру цивільного процесу. Принцип матеріальної істини був проголошений головним принципом цивільного судочинства. Очікувати, що за цих умов ідея примирення сторін одержить новий законодавчий розвиток, було неможливо. Захист правопорядку в цілому вбачався для радянського законодавця значно важливішою справою. Цікаво, що принцип диспозитивності, який відображає автономію волі сторін, знайшов у законодавстві своєрідне закріплення.

Г.П. Тимченко, беручи за основу свого аналізу думку Т.В. Ярошенко, так писав про цивільне процесуальне законодавство радянського періоду: принцип диспозитивності знаходив своє відбиття на всіх стадіях процесу і був спрямований на порушення, рух і закінчення процесу. До змісту принципу входили наступні права.

По-перше, право порушення справи в суді через подання позовної заяви. Закон встановлював, що суд починає розгляд справи не інакше як після отримання заяви заінтересованої сторони, тобто особи, яка захищає свої права або свої інтереси (ст. 2 ЦПК 1924 р.). Ця стаття надавала прокуророві право не тільки почати справу шляхом пред'явлення позову, а й вступити у справу на будь-якій стадії процесу, якщо цього потребує охорона інтересів держави і трудящих. Згодом дане положення було відтворено у ст. 5 ЦПК 1963 року.

По-друге, право визначення обсягу й меж судового захисту. Під час звернення за судовим захистом позивач не тільки мав право, але й був зобов'язаний зазначити підставу й обсяг своїх позовних вимог (ст. 76 ЦПК 1924 р., ст. 137 ЦПК 1963 р.), що не позбавляло його права під час розгляду справи судом змінити підставу позову, збільшити або зменшити розмір позовних вимог (ст. 2 ЦПК 1924 р., ст. 103 ЦПК 1963 р.). Водночас закон не зв'язував суд підставою й межами вимог, зазначених сторонами. Суд мав право визначити обсяг судового захисту відповідно до закону і дійсних обставин справи. Так, згідно зі ст. 179 ЦПК 1924 р., якщо розмір позовних вимог не визначений угодою сторін або законним порядком (вексель, договір, тарифи тощо), то суд під час ухвалення рішення міг вийти за межі заявлених позивачем вимог.

По-третє, право відмови від подальшого використання процесуальних засобів. Позивач мав право відмовитися від поданої заяви; відповідач мав право визнати позовну вимогу; сторони могли укласти мирову угоду. Проте розпорядчі дії сторін були не обов'язковими для суду. Закриття провадження у справі наставало тільки у випадку, коли суд визнавав це необхідним. Перед цим суд був зобов'язаний перевірити, чи не суперечать розпорядчі дії сторін закону, чи не порушують вони права й інтереси держави, протилежної сторони, третіх осіб, чи не перебувають сторони під впливом обману, погроз, помилки тощо. Після того, як суд переконався, що зазначені розпорядчі дії сторін містять деякі або всі перераховані ознаки, він мав право припинити провадження у справі. В іншому випадку суд зобов'язаний розглянути справу по суті й ухвалити судові рішення (ст. 2 ЦПК, ст. 179 ЦПК 1963 р.).

По-четверте, право оскарження судового рішення. Під час розгляду скарги на судові рішення суд другої інстанції не був обмежений обсягом вимог і доказами, зазначеними в позові, а був зобов'язаний розглянути питання щодо законності та обґрунтованості судового рішення як в оскарженій, так і в неоскарженій частині. Стаття 245 ЦПК 1924 р. передбачала, що суд вищої інстанції під час розгляду касаційної скарги не зв'язаний зазначеними в ній підставами.

По-п'яте, право сторін вимагати перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами. Судове рішення, яке набрало законної сили і виконане, могло бути скасоване за нововиявленими обставинами, що мали істотне значення для справи (ст. 251 ЦПК). Право порушення перегляду рішення за нововиявленими обставинами належало також і прокуророві (ст. 251, 252 ЦПК 1924 р., ст. 333 ЦПК 1963 р.)⁹.

Участь прокуратури й інших державних органів у поєднанні з обов'язком суду щодо найбільш повного з'ясування дійсних прав і відносин сторін – концептуальна основа моделі радянського цивільного процесу. Зрозуміло, що ідеї примирення сторін не знаходили продовження в ЦПК УРСР 1924 і 1929 років. Діяльність суду щодо схиляння сторін до миру вважалася буржуазним пережитком¹⁰.

Хоча, на думку В.О. Аболоніна, прийнята в радянській моделі активна охоронна роль суду офіційно не дозволяла йому втручатися в питання укладання сторонами мирової угоди та займатися схилянням їх до миру. Дане обмеження частково компенсувалося виховною роллю радянського суду й наданими йому можливостями щодо профілактики цивільних правопорушень¹¹.

Прийняття ЦПК 1963 р. лише розширило можливості укладання мирової угоди. Яких-небудь примирних процедур цивільне процесуальне законодавство не знало. Діяльність суду була спрямована насамперед

на з'ясування того, чи не суперечить закону або не порушує права й інтереси інших осіб мирова угода, а також роз'яснення сторонам наслідків її укладання. Ось як характеризує даний період Д.Л. Давиденко: судами стала проводитися перевірка відповідності умов мирової угоди обставинам справи, що зводило нанівещь можливість прискорити вирішення спорів шляхом примирення. Спроба досягти матеріальної істини також перешкождала укладанню мирових угод на умовах, які відповідали інтересам сторін. Усе це було пов'язано з тим, що приватний інтерес був другорядним порівняно з публічним. Разом із тим ефективності мирових угод сприяв той факт, що їм була надана властивість виконуваності. Завдяки цьому стороні простіше й швидше було досягти виконання угоди іншою стороною, без необхідності подавати новий позов з мирової угоди, а отже, повторно брати участь у судовому розгляді¹².

Висновки. ЦПК України в редакції 2017 р., як нам вбачається, зробив, нехай і з запізненням, але перший крок на шляху закріплення примирних процедур у межах цивільного судочинства. До цього часу лише укладання сторонами мирової угоди можна з деякими застереженнями відносити до примирних процедур, точніше кажучи, до результатів їх здійснення.

¹ Давиденко Д.Л. Мировое соглашение как средство внесудебного урегулирования частноправовых споров (по праву России и некоторых зарубежных стран): дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. С. 53, 54.

² Аболонин В.О. Судебная медиация: теория, практика, перспективы. Москва: Инфотропик Медиа, 2014. С. 10.

³ Давиденко Д.Л. Мировое соглашение как средство внесудебного урегулирования частноправовых споров (по праву России и некоторых зарубежных стран): дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. С. 74.

⁴ Аболонин В.О. Судебная медиация: теория, практика, перспективы. Москва: Инфотропик Медиа, 2014. С. 10–11.

⁵ Зайцев А.И. История развития третейских судов и третейского судопроизводства в России до 1917 года. *Вестник гражданского процесса*. 2012. № 2. С. 90.

⁶ Носырева Е. И. Альтернативное разрешение гражданско-правовых споров в США: дис. ... д-ра юрид. наук. Воронеж, 2001. С. 240.

⁷ Давиденко Д.Л. Мировое соглашение как средство внесудебного урегулирования частноправовых споров (по праву России и некоторых зарубежных стран): дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 2004. С. 66.

⁸ Носырева Е.И. Альтернативное разрешение гражданско-правовых споров в США: дис. ... д-ра юрид. наук. Воронеж, 2001. С. 312–313.

⁹ Тимченко Г.П. Принципы цивільного та адміністративного судочинства в Україні: проблеми теорії та практики: дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2012. С. 100–102.

¹⁰ Абрамов С.Н. Гражданский процесс. Москва: Юрид. изд-во Мин. юстиции СССР, 1948. С. 281–282.

¹¹ Аболонин В.О. Судебная медиация: теория, практика, перспективы. Москва: Инфотропик Медиа, 2014. С.15.

¹² Давиденко Д.Л. Мировое соглашение как средство внесудебного урегулирования частноправовых споров (по праву России и некоторых зарубежных стран): дис. ... канд. юрид. наук. Москва., 2004. С. 89–90.

References:

- Davydenko, D.L. (2004). *Myrovoe sohlashenye kak sredstvo vnesudebnogo urehulyrovanyia chastnopravovykh sporov (po pravu Rossyy u nekotorykh zarubezhnykh stran): dys. ... kand. iuryd. nauk [in Russian]*.
- Abolynyn, V.O. (2014). *Sudebnaia medyatsiya: teoriya, praktika, perspektivy. Moskva: Ynfotropyk Medya [in Russian]*.
- Davydenko, D.L. (2004). *Myrovoe sohlashenye kak sredstvo vnesudebnogo urehulyrovanyia chastnopravovykh sporov (po pravu Rossyy u nekotorykh zarubezhnykh stran): dys. ... kand. iuryd. nauk. Moskva [in Russian]*.
- Abolynyn, V.O. (2014). *Sudebnaia medyatsiya: teoriya, praktika, perspektivy. Moskva: Ynfotropyk Medya [in Russian]*.
- Zajtsev, A.Y. (2012). *Ystoryia razvityia tretejskykh sudov u tretejskogo sudoproizvodstva v Rossyy do 1917 hoda // Vestnyk hrazhdanskoho protsessu. 2 [in Russian]*.
- Nosyreva, E.Y. (2001). *Al'ternativnoe razresheniye hrazhdansko-pravovykh sporov v SShA: dys. ... d-ra iuryd. nauk. Voronez [in Russian]*.
- Davydenko, D.L. (2004). *Myrovoe sohlashenye kak sredstvo vnesudebnogo urehulyrovanyia chastnopravovykh sporov (po pravu Rossyy u nekotorykh zarubezhnykh stran): dys. ... kand. iuryd. nauk. Moskva [in Russian]*.
- Nosyreva, E.Y. (2001). *Al'ternativnoe razresheniye hrazhdansko-pravovykh sporov v SShA: dys. ... d-ra iuryd. nauk. Voronez [in Russian]*.
- Tymchenko, H. P. (2012). *Pryntsyipy tsyvil'noho ta administratyvnoho sudochynstva v Ukraini: problemy teorii ta praktyky: dys. ... d-ra iuryd. nauk. Kiyiv [in Ukrainian]*.
- Abramov, S.N. (1948). *Hrazhdanskyy protsess. Moskva [in Russian]*.
- Abolynyn, V.O. (2014). *Sudebnaia medyatsiya: teoriya, praktika, perspektivy. Moskva: Ynfotropyk Medya [in Russian]*.
- Davydenko, D.L. (2004). *Myrovoe sohlashenye kak sredstvo vnesudebnogo urehulyrovanyia chastnopravovykh sporov (po pravu Rossyy u nekotorykh zarubezhnykh stran): dys. ... kand. iuryd. nauk. Moskva [in Russian]*.

Резюме

Гулик А.Г. Шлях становлення та розвитку процедур примирення в цивільному судочинстві.

Стаття присвячена історико-правовим аспектам розвитку процедур примирення в цивільному судочинстві. Тривалий час про примирну спрямованість цивільного судочинства взагалі не прийнято було говорити, вона залишалася, фактично, у тіні його основної задекларованої функції – розгляду й вирішення цивільних справ. ЦПК України в редакції 2017 р. зробив перший крок на шляху закріплення примирних процедур у межах цивільного судочинства.

Ключові слова: процедури примирення, урегулювання спору за участі судді, мирова угода, цивільне судочинство, обов'язки суду.

Резюме

Гулик А.Г. Путь становления и развития процедур примирения в гражданском судопроизводстве.

Статья посвящена историко-правовым аспектам развития процедур примирения в гражданском судопроизводстве. Длительное время о примирительной направленности гражданского судопроизводства вообще не принято было говорить, она оставалась, фактически, в тени его основной задекларированной функции – рассмотрения и разрешения гражданских дел. ЦПК Украины в редакции 2017 г. предпринял первый шаг на пути закрепления примирительных процедур в пределах гражданского судопроизводства.

Ключевые слова: процедуры примирения, урегулирование спора при участии судьи, мировое соглашение, гражданское судопроизводство.

Summary

Andriy Gulik. The way of formation and development of conciliation procedures in civil proceedings.

The article is devoted to the historical and legal aspects of the development of conciliation procedures in civil proceedings. For a long time, the reconciliation orientation of the civil proceedings was not generally accepted; it remained, in fact, in the shadow of its main declared function – the consideration and resolution of civil cases. However, interest in reconciliation procedures has intensified significantly in recent decades, and not only in our country. This was largely facilitated by the removal of external barriers and the opening of borders between countries, the internationalization of civil trafficking, and the attempts to achieve the necessary degree of unity of the civilistic process through the unification and differentiation of judicial procedures.

The study of foreign law gave impetus to the beginning of a broad analysis of litigation procedures. Appeal to the international experience showed the possible similarities and differences of traditional approaches to the administration of justice in civil matters. Much of the difference was related to the scope of alternative ways of resolving legal conflicts.

The conciliatory orientation of the dispute settlement system prevailed in the early stages of the development of statehood.

However, with the establishment and strengthening of the judiciary, reconciliation practices began to recede.

The statutes of the Grand Duchy of Lithuania, which had undergone three editions in the sixteenth century, provided for the activity of a court of arbitration, the jurisdiction of which was the conciliation of the parties. The statutes of the Grand Duchy of Lithuania, which had undergone three editions in the sixteenth century, provided for the activity of a court of arbitration, the jurisdiction of which was the conciliation of the parties. With the change of state power in 1917 there was a change in the nature of the civil process. It was impossible to expect that the idea of reconciliation between the parties would receive new legislative development under these conditions. The adoption of the CPC in 1963 only broadened the scope for a settlement agreement. There were no conciliatory procedures for civil procedural law. The activity of the court was aimed, first of all, at finding out whether the peace agreement was not contrary to the law or violated the rights and interests of others, as well as to clarify to the parties the consequences of its conclusion.

The CPC of Ukraine of 2017 laid down the rules for settling a dispute with the participation of a judge, thus becoming the starting point for a modern native researcher of conciliation procedures. The introduction of such procedures will shorten the distance between the desired and the real state of justice, will increase the capacity of participants in the process, will become the basis for a true Europeanization of the civil process.

Key words: conciliation procedures, dispute settlement with the participation of a judge, amicable arrangement, civil justice, court responsibilities.